

La garbera

(ALDC, IV, 834. La garbera)

La *garbera* és un ‘munt de garbes col·locades ordenadament i aixecades en el camp on s’ha segat o prop de l’era on s’ha de batre, per a guardar-les contra la pluja mentre arriba el moment de la batuda’. El mot és un der. de *garba* (veg. mapa 532) amb el suf. *-era* (< -ARIA), indicador de gran massa (com *cabellera*, *ossera*), que alterna amb *-er*, *garber* 10, 12, 14, 15, 18, 19, 23 (com *femer*, *alguer*), i que presenta der. com *garberada* 59, 64 amb el suf. *-ada* (< -ATA), que expressa igualment gran quantitat (com *gentada*, *vacada*), així com formes perifràstiques (*garbera de garbes* 95, 108, *garbera de miés* 187 ← cast. *mies* < MESSE); l’alg. *sere* 85 és un manlleu al logudorès *sede* ‘messes’ (< llat. SEGETE).

Els altres mots de menor extensió tenen com a motivació la idea de ‘elevació, munt’: *modoló* (s. XIV) prové del llat. hispànic *MUTULONEM, der. del llat. MUTULUS ‘modilló, permòdol, element que surt perpendicularment de la paret’ (cf. arag. *motolón*); var. *modeló* 20, 43, 52, per dissimilació vocàlica, *bodeló* 29, per equivalència acústica MO- = BO-; *puial* 93, 100, 106 (o *puial de garbes* 102), der. de *pui*, resultat del llat. PODIUM en aquestes localitats ribagorçanes (cf. *puiar* ‘pujar’, *roi* ‘roig’), amb el suf. intensiu *-al* (< -ALE); *munt* 137 (var. perifràstica *munt de garbes* 119) deriva del llat. MONTEM ‘muntanya’ amb canvi de [o] > [u] per la seqüència de tres consonants en el plural (*monts* > *munts*) (DECat), la freqüent posició pretònica i, al nostre parer, per l’alternança que ofereix la gleba MO/MU ocasionada per la labial (cf. *Morvedre/Murvedre*, *morter/murter*, *mostela/mustela*); en són der. *muntó* 158, 172 (o *muntó de garbes* 188), *montó* 99, amb el suf. *-ó* (< -ONE), *munt[ε]r* 95, amb el suf. *-er* (< -ARIU); *pila* 98, 104, 161 (o *pila de [les] garbes* 54, 63), der. del llat. PĪLA ‘pilar, columna’ que en cat. va prendre el sentit de ‘munt’, amb les var. *pilat* 167 i *apilat* 167, der. del verb (a)*pilar*; *serra de les garbes* 4 procedeix del llat. SERRA ‘aparell de serrar’ que, per metàfora, va passar a ‘cadena de muntanyes’ per comparació amb el seu

aspecte dentat: der. *serrar* 161, *serrat* 166, *serralla* 30, formats amb els suf. col·lectius *-ar* (< -ARE), *-at* (< -ATU) i *-alla* (< -ALIA) respectivament; *paller de garbes* 107, per la disposició de les garbes semblant a un paller (der. de *palla* < llat. PALEA); *mola* 157 (der. *molada* 155, de valor col·lectiu), procedent del llat. MOLA ‘mola de molí’, va adquirir un sentit orogràfic (i d’aquí, el de ‘munt’) “molt naturalment per comparació [de la garbera] en la forma de les grans moles pètries de les serres, de contorn arrodonit” (DECat), com el fr. *meule*. També *bodró* 21 (< *boldró*), der. de VELLERONE ‘velló, toisó de llana’, que va passar a ‘redol de cereal més espès i alt que el del voltant’ i d’aquí a ‘garbera’. *Parva* 167 és manlleu al cast., on podria derivar del llat. PARVA ‘coses petites’ o bé ser d’origen preromà.

És interessant el cas de *sella* 30 (i els seus hipotètics der. *sell[ar]* 139, 151, *sell[‘a]* 125, 130-132, 134, 138, 148 i *sellat* 40, 48) que sembla relacionat amb *saió* (fr. *sillon* < ant. *seillon*; oc. *selhon*), amb significats diferents com ‘peça de terra’, ‘mesura agrària’, ‘trinx de terra’, ‘grapats de palla o canyes per a senyalar la sembradura en el camp llaurat’, ‘feixos d’herba que porta la bèstia de carga als cantons’, i des d’aquests dos darrers s’hauria pogut passar al de ‘garbera’; *sellar* i *sellat* es podrien explicar a partir de **sellard*, format amb *sella* més el suf. augmentatiu *-ard* (< germ. HARD) (cf. *costal* ‘feix a cada costat d’una atzembla’ → ‘garba’). Més acceptable és partir de *sillar* ‘cingles’ aplicat per metàfora a ‘garbera’; der. col·lectiu de *sillo* (*cillo*) < **sinllo* < **singllo* < CĬNGULUM.

Batuda 91 i *trillada* 115 són mots aproximatius.

Des d’un punt de vista geolingüístic, *garbera* és el vocable general; *modoló* és sobretot propi de l’àrea del Matarranya, afi a l’arag., però coneixia una extensió més àmplia (cf. DCVB).

Garbera i *modoló* són mots normatius des del DG₁, 1932; el darrer, amb una àrea més aviat reduïda, procedent de la informació del *Diccionari Aguiló*.